

UNA CRÍTICA AL NEOLIBERALISME: NI ÉS NOU NI ÉS LIBERAL

WALDO ANSALDI

Sociòleg, Institut d'Estudis d'Amèrica Llatina i el Carib, Facultat de Ciències Socials, Universitat de Buenos Aires

La meua anàlisi dels moviments polítics de dretes parteix de dues premisses fonamentals. En primer lloc, no són subjectes polítics en si mateixos, són una expressió ideològica i política d'una classe social, la burgesia, que ha aconseguit en bona part del planeta un alt grau d'hegemonia sobre les classes subalternes o populars. En segon lloc, no hi ha noves dretes, però sí que hi ha noves formes d'expressió de les dretes. En aquest supòsit, confon, més que aclareix, anomenar, nou, nova o *neo*, un concepte que ja existeix, encara que es mostri amb una vestimenta i un llenguatge diferents.

Actualment, assistim a una proliferació de noms per identificar els moviments polítics de dreta: nova dreta, extrema dreta, dreta radical, ultradreta, etc. En gairebé tots els casos, si no en tots, aquests termes s'utilitzen per designar subjectes d'acció política d'ideologia conservadora. Quan els subjectes socials –les classes– s'expressen com a subjectes polítics (primaris o secundaris) ho fan mitjançant diferents posicions ideològiques. La història sense subjectes no és història, ni tampoc permet explicar la realitat. En altres paraules, la història sense subjectes no permet cap lectura i, encara menys, l'explicació dels processos i les construccions socials.

Sobre aquesta voluntat d'utilitzar prefixos en el camp semàntic de «nou», quan es tracta del camp científic coincideixo amb

l'historiador britànic Alan Knight, el qual afirma que «la moda és una pobre guia cap a la veritat». Més encara, afegiria que ens priva de la perspectiva necessària. La meua reticència es multiplica si, com passa en els estudis sobre les suposades «noves dretes»,

l'anàlisi s'acompanya de l'ús generalitzat de l'adjectiu «nou». En aquests casos, el que és habitual és que ens trobem davant d'un estudi sense cap mena de connexió amb la temporalitat i, ni de bon tros, amb la historicitat. Antonio Gramsci ens va ensenyar que tota anàlisi de conjuntura requereix superar l'error freqüent de «no saber trobar la relació justa entre allò que és orgànic i el que és ocasional», és a dir, entre els moviments i fets orgànics –que són més o menys permanents, de llarga durada o, utilitzant el concepte introduït per Piotr Sztompka, part del co-

eficient històric d'una societat– i els conjunturals o ocasionals. La nova dreta és, en realitat, la dreta de sempre amb formes noves. Ara explicaré el perquè d'aquesta afirmació.

No és el mateix parlar de les *noves dretes* que d'*allò que tenen de nou les dretes*. I no és un joc de paraules, és una distinció fonamental. En el pensament i la ideologia de dretes hi ha un nucli dur que és permanent o orgànic: la seva posició respecte de la dualitat igualtat/desigualtat, ja que consideren que la desigualtat és un fenomen natural i permanent, que s'acompanya en el cas de l'extrema dreta de nous components

En el pensament i la ideologia de dretes hi ha un nucli dur que és permanent o orgànic: la seva posició respecte de la dualitat igualtat/desigualtat

de masclisme, misogínia, xenofòbia, homofòbia, reducció de drets –sobretot socials i humans–, rebuig a allò intel·lectual i cultura de la violència –que pot esdevenir ràpidament militarisme–.

Actualment, a Amèrica Llatina, hi ha un avenç significatiu de les posicions de dreta i d'extrema dreta, assolint en alguns casos posicions de govern –Argentina, Equador, El Salvador, Paraguai, Perú, Uruguai– o bé amb una presència forta o molt forta en executius o parlaments –Bolívia, Brasil, Xile, Colòmbia, Guatemala–. Els darrers anys, les manifestacions més extremes han estat les del bolsonarisme al Brasil, al Govern de 2019 a 2022, i les dels anarcollibertaris argentins, el líder dels quals i actual president d'Argentina, Javier Milei, és un confés partidari del partit d'ultradreta espanyol VOX.

En el discurs polític de Milei destaca, més enllà de la desqualificació absoluta de qualsevol pensament que no sigui el seu, la protecció i ferma defensa de la propietat privada i del mercat, i l'antiestatalisme extrem, que redueix el paper de l'Estat a satisfer les necessitats de seguretat –més en l'àmbit interior que en l'exterior– i a administrar la justícia. El seu discurs emfasitza la distinció entre la gent «de bé» i les masses (*orcos*, en paraules de l'expresident Mauricio Macri), i la reducció i repressió de les llibertats, en un capgirament del pensament liberal original, que les exaltava. El discurs de Milei afirma també que l'escalfament global és un invent del socialisme, i ataca l'educació pública –un orgull històric de la societat argentina– per considerar que «ha fet molt mal en rentar el cervell de la gent». Finalment, pel que fa a l'economia, es proclama anticomunista i antisocialista, com també defensor

de l'escola austríaca d'economia, en oposició al keynesianisme –titlla la *Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner* (1936) de Keynes, de «brossa general»– i, òbviament, a qualsevol teoria marxista, en afirmar que empobreix i s'aprofita de la ignorància de les majories.

El filòsof i historiador italià Benedetto Croce, va anomenar aquest corrent de pensament els *liberistes*, per diferenciar-los dels que considerava autèntics liberals, hereus de les originals proposicions politicofilosòfi-

ques. En aquest sentit, els liberistes són una clara mostra de la relació rellevant entre democràcia i exclusió, o entre democràcia i capitalisme. Coneguts també amb l'equívoc vocable *neoliberals*, privilegien les polítiques d'ajustament estructural enfront –i en contra– dels drets humans, la qual cosa els porta a aplicar polítiques que duen a la pobresa, la indigència, l'exclusió i la repressió, és a dir, a violacions dels drets fonamentals.

Aquests liberistes, anarcocapitalistes o llibertaris afirmen voler fer compatible l'ajustament estructural amb l'estabilitat democràtica, una tasca impossible, ja que l'ajustament tendeix a crear inestabilitat política. A

més, busquen transferir al mercat el protagonisme en l'organització de les relacions socials, desplaçant els estats i la política, i això fa que la situació sigui més greu, especialment en mercats com els llatinoamericans que són poc dinàmics i incapaços de desenvolupar una integració social òptima. Encara més: l'exclusió de sectors majoritaris de la societat impedeix el desenvolupament mateix, i fins i tot el simple creixement d'un capitalisme genuí, i pot ser el germen d'una inestabilitat social futura. Els liberistes són incapaços d'advertir que el sistema

Els liberistes, anarcocapitalistes o llibertaris afirmen voler harmonitzar l'ajustament estructural amb l'estabilitat democràtica, una tasca impossible

capitalista requereix, per desenvolupar-se a mitjà termini, que la majoria de la població sigui partícip del creixement. Una societat polaritzada –de vegades extremadament polaritzada–, on les majories són excloses de l'accés a béns, serveis i el mateix mercat, marca un límit material al desenvolupament, i fins i tot al creixement, econòmic, que es torna encara més rígid si aquesta exclusió es reproduïx –tal com succeeix avui– a escala mundial, exacerbant la desigualtat a l'interior de cada societat i entre els diferents països.

Una dada significativa, aquesta sí efectivament «nova», és la formidable capacitat que les forces polítiques de dreta i extrema dreta han generat per cooptar cada vegada més dones i homes de les classes subalternes i treballadores per exercir l'hegemonia sobre elles, sense deixar d'aplicar la dominació.

